

Berkes László, Fischer I. Baum József, Zugel Sándor, Bergsmann Imre, Biermann Miksa, Fleischmann Dezső, Nagy Béla, Sélley Kazmér, Farkas Aladár, Lederer Gyula, Bornemissza István, Weisz Jer.ő, Függe Dénes, Kucsera Jenő, Bálint Béla, Laufer Ede. Török Márton, Marjai Ákos, Remer Antal, Czindura Miklós, Stera Pál, Waizenkorn Jakab, Székely Győző, Haerter Ádám, Saffar Elemér, Steiner Albert, Ádám Gyula, Kejzár Gyula, Sauer Berthold, Bisicz György, Rosenfeld Richard, Földesi József, Tóth Imre, Lingauer Ferencz, Mandel György, Gyurits Kálmán, Weidinger Béla, Stefanovics Gyula, Márton S., Bienenstock Lázár, Kiss Elemér, Adler Béla, Weisz Ferencz, Poliacsek József, Földi Kálmán, Kiss Ernő, Simon Ernő, Goldner Samu, Csicszer Ernő, Schulz Ármin, Róth Ottó, Slákovits Gergely, Kohn Vilmos, Brichta Manó, Konecsny Béla.

A kitzűött könyvjutalmat Engel József nyerte el Nyitrán.

Szerkesztői telefon.

L. L. Ózsák. Ime. — Friedmann M. De hisz ezek, Miklós barátunk, nem is rébuszok! Ilyen kérdéseket az iskolában minden nap lehet hallani. — **T. Kunfi Zsigmond ur.** Köszönettel vettük, adjuk. Az idea mindenestre igen jó és örömmel járulunk hozzá. — **N. Béla.** Hogy a tudomány és erény maradandó javunk, az igaz; de hogy „a tulvilágon (helyesebben: másvilágon) nekünk legszebb remény”, rosszul van stilizálva. Azt sem hisszük, hogy Kalocsán hallotta volna, hogy az oly babér, mely «követel honfiai vért», annyira hívságosság. Bizony az ily érdem: erény jutalma és tudunkkal az ön eidemes tanárai közt is van, a ki nem tartja élete utolsó dicsőnek. Különbön a vers rettenete: rossz, kivéve azt a három szót, melyet Arany János Toldijából tanult. — **K. Andor.** Előre semmit sem ígérhetünk. Küldje be, ha jó lesz, sorát ejtjük. — **Áurez E. A.** „Hasznos Mulattató”. Szerk. Dolinay Gyula — **Oláh G. A.** „Sárosy Gy. bujdosásának szerzője Zalár József, az agg költő. — Elbeszélése lehet, hogy meg fog jelenni. — **M. E.** Olyan című francia könyv száz is van, ha tehát a szerző nevét elfeledte, nem szólhatunk hozzá. Részünkről, ha rövidet kíván, Horváth Balázst (Lampel), a James Gow-félet (Athenaeum) ajánljuk. Ha nagyobbát óhajt, szerezzze meg ezt: Illustriertes Wörterbuch der Römischen Alterthümer, von Anthony Rich. Németre fordította dr. Carl Müller, megjelent 1862-ben (Páris, Leipzig: Firmin Didot Frères, Fils et Cie.). — **S. Alajos.** Van benne kidolgozott is, kidolgozatlan is. A pénz előre küldendő. — **Knapp G.** De bizony nem találta ki. — **Onesios.** Ön azt kívánja tőlünk, tanítsuk meg vig elbeszélés-k írására, majd aztán ír eleget a lapunkba. Kedves Onesios ur, nem hiszi, hogy mindennek előtt mi magunk is szeretnők ezt az ármányos mesterséget megtanulni? — Mind e mellett ajánlunk önnek egy kiváló mestert, nem kisebbet, mint *Mark Twain-t.* Ő a következőket írja: „Nagyon sok törté-

ténet van. Szomorú, vig, komikus, humoros és másféle történetek, de szó a mi szó, a humoros történetet elbeszélni a legnehezebb, mert ehhez kell leginkább valódi és hamisítatlan művészet. A humoros történetek hatása attól függ, hogyan mondják el a komikus és élcezes történetek hatása magától a tartalomtól. A humoros történetet tetszés szerint el lehet nyújtani a nélkül, hogy ez hatását csökkentené, a furesa és élcezes történeteknél azonban fontos a rövidség és a point, a mely nélkül az egész történet semmivé válik és létjogát elveszti. A humoros történet kényelmesen siklik tova, a többi pedig csak úgy ér valamit, ha csattanósan végződik. A humoros történet már magában diszes, finom, kiesiszolt műalkotás, a melyet csak művész tud elbeszélni és az elbeszélő megtesz minden lehetőt annak a gyanúnak az elosztására, mintha ő valami mulatságos dolgot akarna elmondani. Fgészen másképen tesz az, a ki komikus történetet mond el. Mindjárt előjárójában orrára köti az olvasónak, hogy ő most hihetetlenül mulatságos, fámózus történetet fog elmondani. Aztán jóízű, széles mosoly húzódik el arcán, mintegy előérzete annak a vigságnak, a melyet története neki magának okoz. Aztán belefog az elbeszélésbe és legtöbbször ő maga kacag először, sőt mire a csattanóhoz ér előre elneveti magát, olyan vidámnak és furesának találja. A hatás, melyet története elmondásával elért, sokszor olyan boldoggá teszi, hogy a csattanót, diadalmas areczal tekintve körül, kétszer-háromszor is megismételi. Mindezt pedig látni nekem sokszor komikusabbnak tűnik föl, mint maga a történet. A humoros történettel így tenni nem lehet. A tolokodás talán élető elemé lehet a durvább komikumnak, de a valódi, az aranyos humornak sirját ássa. . . . Az amerikai humor egészen sajátos. Szereti összekötni és összevegyíteni az egymásra nem tartozó dolgokat, a legnagyobb abszurdításokra ragadtatja magát és egyszerre csak rajtakapva magát, hogy milyen bolondot művelt, megrökönyödést szimulál. Másik jellemző vonása az amerikai humoresknek, hogy látszólag egy határozott pointe felé vitörölzik és ezzel homlokegyenest ellenkező befejezésnél lyukad ki. Egy harmadik fogása pedig az, hogy jól megfontolt és kigondolt szatirikus megjegyzést csak úgy odaveti, mintha arra, hogy hallják-e vagy nem, egyáltalán semmi súlyt nem fektetne. A legfontosabb azonban a szóbeli elbeszélőre nézve, és pedig a pauza. Legnagyobb humoristáink egyike, Arfemus Ward ugy szólván csak pauzákkal dolgozik. Minden történetét nagyon elevenen és vervvel kezdi elbeszélni. Aztán mintha elvesztené bizalmát a történet további sikeréhez, megáll, szünetet tart, majd mormolva folytatja, mintha magával beszélne. És ép ezekben a szavakban van a gyúanyag, mely mindenkor fölrobban. Nemrég pl. következőket beszélt nekem: „Hja, akár hiszi ön, akár nem, de ismerem ezelőtt pár évvel egy embert, a kinek egyetlenegy foga se volt, egyetlenegy se és ez az ember volt mégis, igen ő volt a legjobb dobos, a kivel életemben találkoztam. . . . — És ebben van humor, egész határozottan.

Kosmos müintezet nyomása. Budapest. VI. Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26308. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVÁ.

Előfizetési árak:		SZERKESZTI:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész évre	4 frt.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
Fél évre	2 frt.	fügyinasiumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed évre	1 frt.		Budapest, VI., Teréz-körut 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” müintezet, kö- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

Szemere Miklós tanuló éveiből*

A sárospataki főiskolát méltán nevezhetjük Felméri Lajossal azon intézmények egyikének, a melyek egyidősek hazánkban a szellemi és erkölcsi emancipációjával s mint ilyenek egyfelől a hit, a lelkiismeret és politikai szabadság, másfelől a nemzeti érzület védvái.

A magyarországi protestantizmusra járt sanyaru idők megzavarták ez iskola nyugalmat is. Bessenyei György és Kazinczy Ferencz emlékeznek meg e szomorú időkről. Viharos idők zúgtak el az épület hatalmas falai fölött, de a Rákócziak, Lorántfiak mindig siettek az okozott károkat kipótolni. Kazinczy Ferencz az iskolának a gyermekkorabeli állapotáról élénk képet rajzol. «Ha ki most ismeri a virágzó Patakot, nem fogja hihetni, mely bomlott állapotban vala az mind addig, míg azt Vay József ujjá nem teremtette. A philosophia professzora halálos betegségben fekvék, midőn keze alá jutottam, és néhány hónapig synylett; a történeteket és természeti törvényt tanító felesztendeig sem tarta leczkét szemének csaknem teljes elsötétedésök miatt; az, a ki theologiát tanított, őt esztendő alatt mene végig tudományán, pedig keze alá minden hatodik hónapban új hallgatók jövének által; a negyediket, ki physicát és mathesist tanított, senki nem akará hallgatni, képzelhetetlen nyerseségei miatt, s a megbetegedett vagy Patakról eltávozott professzornak nem vala supplense. Professzorok, tanulók eltávozanak Patakról minden hír nélkül s künnulának valamig kedvök tartá. A publicusok (talárisba nem öltözött hallgatók) kártyáztak, táncoltak,

* Mutatványul Perényi József kegyesrendi tanár urnak Sz. M.-ről írt érdekes munkájából, melyet olvasóinknak ezenél a legmelegebben ajánlunk. Szerk.

vadásztak, ablakokat törtek, s ha felidéztetének, nem jelenének meg s nem vala bántások.

És mégis Patak minden fogyatkozások mellett, mely fiakat nevele már akkor!»

A Rákóczi ifjak, Kazinczy, a Szemere család tagjai, Tompa Mihály, Pap Endre, Tóth Ede stb. valamennyien a pataki iskola neveltjei.

Szemere Miklós 1809—1812-ben Patakon végezte elemi iskoláit. Ezen idő alatt érte a szellemileg és testileg egyaránt kitünően fejlődő gyermeket a legsúlyosabb csapás: 1811-ben veszi hírül édes atyjának halálát. Ez időtől kezdve az anyagi lelkületű édes anyára nehezedett Miklós neveltetésének egész gondja. Mindamellett, hogy az édesanya nem vala elég erős a fürge, felsőbbiséget nem ismerő ifju felett kellő szigorú felügyeletet gyakorolni, Miklós mégis jó uton haladt. A gyermekkel született jellemzilárság, erős önérzet, végtelen becsületesség és szívemesség korán férfivá érlelték és nem engedték, hogy a tisztesség ösvényéről letérjen. Ezen tulajdonai mellett korán kifejlődött benne a függetlenségi vágy, a lázas mozgékonyosság, szeszély és kifogyhatatlan humor, mely élete utolsó pillanataig hűséges kísérő társa volt és olykor a cynizmus határáig terjedő kedvesapongás.

Elemi tanulmányait a legjobb sikerrel végeztén, 1813-ban Eperjesre, a következő évben pedig Lőcsére küldte édes anyja a német nyelv elsajátítása végett. A nemetek és a tótok között eltöltött két év után, melynek lefolyta alatt képzelhetni, hány szláv és germán legénykét püfölt el — ismét a pataki iskola hallgatói közé iratkozott. — Az említett két év alatt a német nyelvben nagy jártasságot szerzett magának. Huba vezér tüzesvérü sarjadéka meg-

kedvelte a szöke teutonok nyelvét. Később igen sikerült fordításai Goetheból, fenmaradt jegyzetei, kivonatai a német klasszikus írók remeikeiből is mutatják, hogy örömmel foglalkozott a német irodalom kiváló termékeivel, de mindamellett a német nép iránt mégis különös ellenszenvvel viseltetett.

Szemere 1824-ig volt a pataki iskola hallgatója és ez idő alatt bevégezte a bölcsészeti és jogi tanfolyamokat és az akkori szokás szerint theológiát is hallgatott.

Midőn Szemere Patakon tanult, még virágzásban volt az ugynevezett Pánczél-vármegye, a melyről Tóth Lőrinczhez intézett levelében ezeket mondja: «Mi volt egykor az a Pánczél-vármegye? — Képmása kicsiben a megyei gyűléseknek s országgyűléseknek, iskolai gyakorlatul, Pánczél nevű hegy után vette, nevét, melyről ágyuztatott egykor a pataki Rákóczyvár a labanczok által. Az utánam jövő 3-ik soru jogászok idejében (tehát 1823-ban) lőn betiltva felsőbb parancsral, mivel az újoncz-állítást megtagadták. Mondom, iskolai gyakorlat, évenként egyszer országgyűléssel és háromszor megyei tisztválasztással, melynek olykor trefás eredménye az volt, hogy az előbbi első alispán tolvajkomissárius és az előbbi tolvajkomissárius első alispán lőn. Az országgyűlésre kardosan, mentesen és szekerünkkel a város utcáin párszor körünyargalva gyűltünk össze a jogi tanterembe, hol aztán hazafias zélussal dicsőítettünk. Ezüst pecsétnyomónkon «Pánczél-vármegye» felirat volt metszve». Ennek a trefás, de komoly czélzatu «vármegyének», mely gyakorlati jogászokat, ügyészeket és szónokokat nevelt, tagja volt Szemere Miklós is, mint akkori időben minden pataki «publikus» deák urfi. Hogy Szemere Miklós még sem lett se jogász, se ügyész, se politikus, se szónok, azt jelleméből, gondolkodás módjából kimagyarázhatjuk, de a «Pánczél-vármegye» mégis volt hatással reá, mert megtartotta e kis országgyűlésnek labanczokra lődöző, törvénytelenül kivetett adót s újonczot megtagadó szellemét holta napjáig.

Szemere Miklós iskolai pályáját — Payzsoss Andor tanúsága szerint — mint kitűnő tanuló futotta meg s habár nem nagy kedvvel birkózott is a lelkétől különben idegen, száraz tudományokkal, éles felfogása és roppant emlékező tehetsége annyira kisegítette, hogy az egyes osztályokban folyvást első volt, s a tanultakból késő vénségéig ugyszólván mitsem felejtett el. Emlékező tehetsége oly élénk volt, hogy hiven visszaemlékezett legzsenyébb kora élményeire a legapróbb részletekig; aggkorában is gyakran mulatott a gyermekkori emlékeken, visszaemlékezett meleg szeretettel emlegetett

tanulótársaira s ifjúkori barátainak csak későbbben észlelt furcsaságaira, sőt évtizedek múlva is élénken látta maga előtt arczvonásait, hogy Guthy Mórícztot ennek halála után pusztán emlékezetből arczképezte és az ismerősök állítása szerint hiven és találóan.

Szemere tanuló évei alatt legnagyobb örömmel a klasszikusokkal foglalkozott. Cicero, Ovidius és Vergilius műveiben csodálta a nyelv szépségét, a gondolatok finóságát. Kedvvel idézte műveiben a római irodalom nagy alakjainak kiválóbb helyeit. Kedvelte a klasszikus nyelveket, mert korán észrevette, hogy oly nép beszélte, melynek eszmevilága, élete valószínűs kincsese bánya. Szemere behatolt a klasszikusok eszmevilágába, ösmerte jól, mint ismerték a XIX. század nagy magyar költői.

Tanulóéveiről a költő örömmel emlékezett meg későbbi éveiben is. Egy ízben a pataki iskola önképzőköre felkérte, hogy «mint Pataknak volt növendéke, írjon nekik verset». «A pataki önképző társulathoz» czim alatt költői levelet írt, a melyben élénken és kedélyesen beszélt el fiatal barátainak deák korának vidám élményeit. Megemlékszik a collégium keleti, kis kapujában ülő kofáról, a vén Bosnyáknéről; emlegeti a korhely Stephanyeket, a ki négy esztendeig volt repetens; Kotrogot, az eszes diákot, ki az egész Vergiliust hiba nélkül tudta; Komjáthit, a ki valamelyes csinja miatt a collégium «czethal» nevű börtönébe került és a kalendáriumnak Boldogasszony havától karácsony haváig terjedő részét egy év alatt bemagolta. Ismerte Pogány Fridriket, a pazarló jogászt, a ki csizmajára és lovára ezüst patkót veretett, Rimányit, Karaszt, Bicskeit, «a sült lud járjon az utcában» költőjét; a jókedvű Batkít, kit ha szekerre hitt valaki, így szólt: «Nem ülök! . . . sietek!» Majd felejthetetlen emlékü tanáraitól emlékszik meg a hálás tanítvány; főlemlíti Homeros első magyar fordítóját, Nagyot, a komoly arczu Szatmáryt, ki elől még a szekerese is kitértek az utcán; Kézi Mózeszt a latin hexameterek kitűnő mesterét, a csengő hangu Nyirit, kinek szájából méznél édesebben folyt a beszéd; a gunyoros bölcsészt, Rozgonyit, kit ifjúsága vezérének nevez. *) Szombathit, a jámbor aggot, aki maga egy egész könyvtár volt; a magyar hazának első jogtanárát Kövít; ki kemény korholója volt a rösteknek. E költeményéből egyszerű mind az is kitűnik,

*) Rozgonyi Józsefről, a humoros tanárról ismeretes az az adoma, hogy a ludat lopott deákat, szájába adva a mentséget, így támadta meg: „No te korhely Nega frater, hát te ludat loptál?” a deák véghetetlenül tagadta; mire a kispataki asszony azt vélte, hogy nega a deák igazi neve, így szólt: „Bizony professzor ur, akár ide, akár oda, de Nega ő kigyelme lopta el a ludamat”.

hogy Szemere Miklós a legkitűnőbb tanárok vezetése alatt végezte tanulmányait. A tudományos irodalomban neveik mind ismeretesek. Költeményét, melyet a hang közvetlensége és vidámsága, az érzés melege jellemez, ifjú barátaihoz szóló buzdítással fejezi be:

„Ti pedig barátim, ifju költő társak!
Vigan avagy búsan
Ti csak daloljatok!

Legyen mint a Bodrog, mely kigyózva járván,
E honban születve, tul nem megy hazáján,
Legyen oly hazai, olyan talpig magyar,
Felzengő dalotok!”

Iskoláit a legkitűnőbb sikerrel elvégezvén, visszatért az atyai házhoz, de csak rövid időre. Az 1825-ik év elején az életbe lép, hogy az eddig szerzett tanulmányait a közéletben szerzendő tapasztalatokkal kibővitse.

A S Á G.

— A „Tanulók Lapja” számára írta: *Ifj. Csiky Kálmán.* —

„Messze sötétlik a Ság teteje”, s tetejével a Ság is,
Messze mered ki a kúp Vasmegye síkjaiból;
Áll egyedül; egyetlen társa a távoli Somló,
Mely teli ködbe feküdt, néma bazalt-kövível . . .

Szép a táj, a vidék, hol költőnk szelleme halkal
Leng és dallammal tartja az álmodozót;
Szép a Ság, mely emlékjelként áll ki a síkból,
Hirdeti messze a tájt, Berzsenyi hol született!

A rétségek fia.

— TRELLE FERE NC Z ifjúsági regénye. —

— Bőségesen, uram.
— Akkor előre, toljuk a kocsit a forráshoz és körülötte emeljük kivágott fákból bástyát, mert a vörösbőrűek rövidesen nyakunkon lesznek. Munkára mindnyájan, itt az idő!

Készségesen álltak valamennyien a kerekék mellé és Bill Stone levette a kocsiról a súlyos tengelyt, hogy azzal pusztítsa el az útból az akadályokat. Mélységes fölháborodással nézte ezt végig Sir Reginald, míg szolgálja csodálkozva állt mellette.

— Tiltakozom ezen erőszakoskodás ellen sir; ön önkényesen avatkozik bele tulajdonjogomba.

— Tiltakozhatik kénye-kedve szerint, de használni keveset fog, felelt a trapper.

— Megtiltom önnek, mister Walker, hogy ebben segédkezet nyújtson.

— Meg kell lennie, uram, meg kell mentenünk a kocsit.

— Ezen kocsi értékes kincseket tartalmaz a keleti völgyekből származó ősrégi indiai koponyák képeben. Minden származható kárért önt teszem felelőssé.

Feleletet sem adtak rá, hanem óriási erővel rugaszkodtak neki a jároműnek, velük együtt a néger is. A kocsi csakhamar ott állt a forrás mellett. Most a trapper fejét ragadott és hatalmas csapásokkal fára döntögetett, oly ügye-

sen, hogy a törzsek a kiszámított helyen zuhantak le a földre. Hasonló készséggel, hanem is hasonló erővel követték példáját Walker és a kentuckyi. Puck tomahawkjával galyakat és ágakat vagdosott le és mielőtt egy óra eltelt volna, a kocsi tiszteletet gerjesztően körül volt sánczolva, belül pedig elég tér nyílt, hogy a lovakat és öszvéreket is tető alá vihessék.

Igy, szólt a trapper a rengeteg munka végeztével, ez nem sok, de mégis valami. Most pedig teremtsen elő valami harapnivalót, Walker; remélhetőleg Sir Reginald nem fogja megtagadni vendégbarátságát.

E szavakat válasza sem méltatva, a baronet, ki elfojtott haraggal szemlélt mindezt, sötét arczczal lépdelt kocsijához, magához szolitotta Fredet és eltűnt jároműve bensejében, hol azután néma duzzogásba merültek. Sam Walker pedig az előkelő utazó gazdag készleteiből sonkat és kukoriczakenyeret talált elő, mihez azután Istenigazában hozzáláttak. Még a fejük fölött kőválygó veszély sem ronthatta el ezen embereknek az étvágyát. Végezetül valamennyien puskáik, löporuk és golyókészletük után néztek.

— Van ennek az angol csudabogárnak fegyvere, Walker?

— Ő meg szolgálja pisztolyokat hord és azt hiszem, puska is akad a kocsiban.

— Jó, ha nem akar harcolni, hadd vigye skalpját a vásárra.

A néger, ki derekasan segédkezett a koci átszállításánál, minthogy nagy testierejű ember volt, a koci alá kászolódtott és alkalmasint ott akart elrejtőzni.

— Jer csak ide, te fekete szépség! kiáltott rá a trapper. Nagy-nehezen jött elő a szerecsen, le lehetett olvasni arcáról, hogy a harcra való készülődések komoly aggodalommal töltötték el.

— Tudod-e kezelni a puskát?

— Soha még fegyvert el nem sütöttem, sir.

— Ugy? Hát akkor miképen veszsz részt a harcban, ha a rézbőrűek jönnek?

— A néger remegett a félelemtől. «Én, sir, én semmit sem harcolni, én nem katoná, én nem harcolni».

— Ugy, fiam? Nekem nincs ellene kifogásom amugy is magától értetődik, hogy neked huzzák le legelőször a skalpodat. Barátod, Hópehely majd gondoskodik erről.

— Ön nagyon kegyetlenül tréfálni, sir, válaszolt remegő hangon a néger, kinek hamuszürke pofájáról leritt a halálfélelem.

— Eredj a pokolba, a fekete bőröddel. Meg fogod még érní, hogy éretted egyikünk sem mozdítja kezét, ha majd harcra kerül a sor.

A néger szó nélkül párolgott el a koci alá.

A történetek folyamán Pál őt állott a cserjés szélén. Puck hozzája csatlakozott. Pál, ki jól tudta, mily közelről fenyeget a vész, hogy lecsapjon fejükre, komoly hallgatásba merült. «Félsz talán, fiam?» kérde tőle Puck.

— Nem, épenséggel nem, én nem felek és meg is teszem kötelességemet, de nem térhetek ki az elől, hogy a bennünket fenyegető veszélyek mindinkább növekednek a helyett, hogy csökkennének.

— Nos, vélte Puck, azt hiszem hogy elég nagy volt számodra az Oshonta barlangjában megérett veszedelem.

— Igaz, de ott oly iszonyu izgatottság szállt meg, hogy nem is gondoltam rá, mi fenyeget bennünket.

— Így jó, nem kell ilyenkor számíthatni. Isten akarata nélkül semmi sem történik, nemde?

— Természetesen.

— Nézd csak. Én sohasem felek önönmagamért, csak az öregért és ha imádkozom, első rendben ő érette imádkozom. Szeretehordta tekintetét a messzeségen, azután elrövedezett a rétségre boruló kékséges menyboltozat. Sokáig állt így gondolatokba mélyedten. Aztán megszólalt: «Azok, kik itt a földön együtt

éltek, az égben újra viszontlátják egymást, ugy-e, Pál?

— Igen, én is ezt hiszem.

— Jól van, jól van, mondá álmódzva lágy hangon a törpe.

Mialatt még elmélkedve állt ott és a távolba tekintett, sólyomszeme egy tárgyra tévedt, mely legott fölkeltette feszült figyelmét. «Nézd csak, Pál» és kezével a látóhatár felé mutatott. A feleletet meg nem várva, felkuszott egy fa tetejére, hogy innen legalább kilátást nyerjen. Rövid idő múlva sas-rikoltást hallatott mi elszólitotta a trappert, kit Walker és Stone követtek.

— Jönnek talán, Puck?

— Pontosan nem vehetem ki, mi megy ott végbe; de úgy rémlik nekem, mintha üldözők és üldözöttek kergetőznének a rétségen.

— Adszá csak messzelátódat Stone, szolt az öreg és zsebvágva ezt, fölhágott a legközelebbi fa galyai közé. Hosszan nézett az üvegen a rétségre, aztán így szolt:

— Fekérek azok, kiket egy csapat indián üldöz.

— Minő irányt tartanak?

— Felénk jönnek, felelt ez komolyan.

Lenn termett a fáról és most már kivethették a többiek is, hogy lovasok vágatnak vad iramban a rétségen. Egy pillanatra föl is merültek egy domb hátán, hogy aztán ujlag eltűnjenek. Az ezután való földemelkedés, már csekély távolban mutatta őket. A férfiak gyakorlott szemei ekkor világosan megkülönböztették, hogy egy nagy sereg indián őt lovas hajszol és hogy a menekülők a cserjés felé száguldanak.

— Istenemre, mondá halkan a trapper, közibénk hozzák az ellenséget.

Az üldözöttek mind közelebb értek; szemmel láthatólag ama fák alatt kerestek menedéket, melyek a trapper és társait rejtették. Csakhamar pusztá szem is megismerhette, hogy fehérek voltak.

Mikor már alig ezer lépésnyire jutottak, az izgatott szemlélők ámulatára eltértek a cserjésbe vezető iránytól, a helyett, hogy annak árnyékát keresték volna föl. Az ott lappangók jobbra tekintettek s nyomban földerült előttük e mozdulat oka. Csak most vették észre, hogy arról az oldalról vágatvást egy csapat vad zudul előre s azzal fenyegeti az üldözötteket, hogy elvágja utjokat. Ily körülmények közt menekülésre gondolni sem lehetett.

— Lőjjünk bátyám, szolt Puck.

— Nem, fiam, nem, felelt szomoruan a trapper, nemtehetjük, nem menthetjük meg őket, ugy magunk is elpusztulnánk velük együtt.

Pál, ki egy percze szeméhez vitte a puskmives messzelátóját, most iszonyu kiáltásban tört ki:

— Istenem, én Istenem, bátyám! . . . a ki ott vágat, az az öreg Brown, atvám barátja: engem keres! Mentsd meg őt, bátyám, mentsd meg!

Szintoly izgalomban remegve, mint a fú, harsogott a trapper:

— Tüzet a vadakra!

Négy lövés dördült el, az oldalt rohanó indiánok csapatában négy nyereg üresedett meg.

— Ide! kiáltotta a trapper és Pál torkaszakadtából az üldözötteknek, kik már-már elrobogtak a cserjés mellett. Az indiánok meghököltek és megállapodtak a gyilkos tüzelésre. A szökevények is megrántották lovaiknak fékét a sűrűség felé sarkantyuzták őket. Mikor az indiánok utánuk készültek eredni. Puck és az öreg kisütötték második lövetüket és ujlag két vörösbőrű fordult le lováról.

Ekkor meghátráltak az indiánok és visszavágtattak, hogy lövés távolán kívül kerüljenek. Az a csapat is, melyet első renden pillantottak meg, mintegy lezövekelve állapodott meg a romlást hozó tüzelés láttán. Az üldözöttek azonban hevenyében eltűntek a bokrok között, honnan a mentő-lövéseket intézték.

— Ez a segítség a végveszélyben jött, szolt az első, egy cowboy és leugrott lováról. Pál azonban előrohant s mint a szélvész, tartott azon hófehér haju ember felé, ki a fardtságtól alig bírt már a nyeregben ülni:

— Brown! Brown! drága öreg Brownom!

— Óh ég! bűgött föl az aggastyán és elsápadt, . . . oh . . . oh . . . a gyermek, a gyermek.

De Pál már ekkor oldalán termett, kiségitte a nyeregből, átölelte őt és úgy becézte: «Brown édes öreg Brownom!»

Az öregnek torkán akadt a szó, úgy megrendítette ez a váratlan viszontlátás. Összekulcsolta kezeit és ajkai megrebbentek; hanem aztán keblére karolra Pált: «Gyermekem, gyermekem . . . Istené a dicsőség, hála legyen az Úrnak, hogy élsz . . . élsz, óh gyermekem, gyermekem.

A helyzet komolysága daczára megilletődve nézték valamennyien ezt a viszontlátást, de legmélyebben a trapper volt meghatva. A beált csöndet Walker törte meg, e szavakkal: «Befelé, gentlemenek és készen a puskát, mert nyomban nyakukon lesznek a vörösbőrűek!»

Ez mindenkinek eszébe juttatta a veszedelem közellétét. Wild Náthán, a cowboy, a három arkansasi Garfieldből és Brown, kedvencével

karöltve, a bokrok közé léptek és maguk után vonták paripáikat. A trapper, ki leküzdötte már izgatottságát, így szolt: «Vissza, Puck, a másik oldalra, hogy meg ne lepjének bennünket; én itt maradok». Puck ment. «Kössétek meg lovaitokat, emberek», folytatá az öreg. «Walker kérdezze meg csak nyílordját, akar-e harcolni: életre megy a játék». Walker a kocsihoz indult. A két indián csapat tömör sereggé verődött össze ez alatt, némi távolban nyugodtan megállapodott és szemlátomást azon tanakodtak, mitévők legyenek.

A cowboy, Wild Náthán, a trapperhez lépett és így szolt: «Azt hiszem, ismer ön, Grizzly?»

— Nagyon jól, Náthán, örülök, hogy láthatom önt.

— Ép a legfőbb ideje volt, Grizzly, hogy megdörrentse puskáját: Különben most már skalp hijján szüköldödnénk. Mondja csak, mit jelent ez a fölfordulás a rétségen?

— Indián háborút, ember: a vörösbőrűek sikra szálltak. A szüük bujtották föl az összes törzseket.

— Jó, hogy csordáimat kelet felé küldtem: ezeknek az uraknak nagyon nyűkre estek volna. — Kis idő múlva tovább folytatta: «Önök találták meg az ifju Osborne-ot?»

— Ugy van, én szedtem föl a fiatal magzatot a rétségen.

— Hm!

— Es micsodás forgószél veti önt, Náthán, az öreg Brownnal errefelé?

— A fiut kerestük, Brown megakarta keríteni, elevenen vagy holtan, Bojtárom látta őt két banditta között. Valóságos csuda az, Grizzly, hogy megtaláltuk, mondom önnek, csuda.

A trapper komolyan bólintott fejével: «Az, a ki fönt lakzik az égben, megtudja választani óráit.

— Már-már vissza akartunk fordulni, nyomát vesztettük a haramiáknak (Brown majd kimerítően elmond önnek mindent), mikor utunkba akadt ez a kaw banda és elhajszolt bennünket északfelé, éppen ide a fiuhoz. Mondom önnek Grizzly, Isten csudája ez.

Az öreg óriás gondolataiba merült és maga elé nézett.

— Három derék arkansasi van velem, Garfieldben szegődtek hozzánk, örülhettünk, hogy puskaik rendelkezésünkre állanak. Meleg napunk lesz, az bizonyos. — A trapper ismét rá bízczentett. — Láttam, fabástyát hevenyésztek önök: jól van, mit tartanak abban a kocsi-ban? Valamicsoda ritka furesaságot?

(Folytatása következik.)

Tájkép.

Szép festménye.

A vándor sóhaja.

(Shelley.)

Reszkető világú csillag,
Tűzróptódban mi vezet?
És az ég örvénylő mélye
Ad-e nyugovó helyet?

Halvány hold, te bús zarándok
A nagy, úttalan égen,
Fönn a légtérben nyugodalmat
Hol találasz? — mondd meg nekem!

Fáradt szél, mely számkivetve
Jársz, bolyongsz, mint én, oly árván,
Mondd: van-é egy titkos fészkek
Lombsűrűben, tenger árján...?

Salamon Béla.

Eötvös: Magyarország 1514-ben.

— A «Tanulók Lapja» számára írta: Kunfi Zsigmond. —

A király környezetében a legkiválóbb alak: Bakács Tamás, a legrokonszenvesebb: Bornemissza János. Bakácsban két tulajdonság van, a mi figyelmünket legjobban megfogadja, a nagy ész és a hideg büszkeség, mely nagyravágyással párosul. A jobbágy szalmafedeles gunyhójában született s most lépteinek zaját dus, puha szőnyegek fogják fel. A szülői ház falát egy feszület és Krisztus kép díszíti talán; dolgozószobájának ékességét a cinquecento olasz mestereinek remekei alkotják és hatalmas monologja, melyet X. Leo pápa márványszobrához intéz, nemcsak költői szépségekben, de jellemző erőben is ritkítja párját. Felemelkedett oly magasra, hol a halandó feje szédülni szokott, de az utolsó lépés megtételét a sors és ereje nem engedé. Jól érezve és emlékezve még gyermekora bántalmaira és szüleinek szomorú állapotára, törekvései legnagyobbbrószta oda irányultak, hogy családját földi javakban dússá tegye. Fukarsága és féltékenysége hatalmára nem ismer határt; mikor a keresztések serege künn zajong Rákos térségein és a főnemesség életét vész fenyegeti, órákat tölt gazdatisztjei számadásainak vizsgálásával, senkit a király után maga előtt nem tűr, s mikor a beteg nádor széket kap a király előtt, a bibornok a második, ki leül. A népet, melynek oléből kiemelkedett, nem nagyon szereti s a keresztés hadat is inkább saját hatalma gyarapítására használja fel, s kihirdetésének oka is párthatalmi kérdés volt inkább, mint hazafias vagy vallásos lelkesedés. Minden helyzetet a maga javára tud kizsákmányolni s ebben nagy segítségére van ritka emberismerete és párját ritkító önuralma; a körülményekhez alkalmazkodni tud, majd dölyfös, majd leereszkedő, eszélyes, ravasz és mindenek felett önző! Mennyivel nemesebb alak vele szemben Fráter György, ki abban az időben élve, mely — egy kiváló történetírónk szavai szerint — nem volt szegény nagy tehetségekben, de feddhetetlen jellemekben az: mégis egyetlen eszményt tüzött maga elé: a haza boldogítását. Mohács előtt és után e két biboros nevéhez van kötve történetünk és két kiváló történeti regényünkben, a tárgyalásban és a Zord időben egyforma nagy szerepet visznek.

Bornemissza János hasonlatos Bakácshoz abban, hogy mint az, ő is a nép gyermeke. De míg Bakács önző céljainak áldoz mindent, addig Bornemissza önzetlenül szolgálja királyát, kit jósága és gyámoltalansága miatt egyiké-

szán. Bornemissza azért védi a királyt és hatalmát, mert a haza javára válandónak véli, Bakács azért, mert érdekeik azonosak. Köréjük, illetőleg velük szemben áll az egész főpapság és fő- meg köznemesség. Mindegyik a maga zsebét nézi, annak javára dolgozik s a Mammonnak napjainkban sem tönjéneznék jobban, mint a hogy akkor, az új és középkor mesgyéjén imádták. Két nagy pártra oszlik a nemesség; egyik Zápolya János, a hatalmas erdélyi vajda nevére esküszik, a másik Miksa német császár nevében gondolja a bűvös jelszót; s alig egynehányan vannak, mint Telegdi, Perényi s mások, a kik a szegény királyra gondoljanak; nincs miért elszámolnom a neveket, hisz szomorú emlékek és a história bélyegző ítélete van hozzájuk fűzve. Csak 3 emberrel akarok a körből még foglalkozni, kik közül az egyik csak episod alak, de rendkívül érdekes, a másik történetünkben igen jelentékeny szerepet játszott, a harmadik pedig tragikus sorsával kelti fel részvétünket. Az öreg Artándit, fiát és Telegdit értem.

Artándi Tamás egyike azon kevés alakoknak e szomorú világban, kik nemcsak rokonszenvűnek, hanem tiszteletünket is megnyerik. Mátyás idejéből való ember, a kik a változott idők járásához alkalmazkodni sem nem tud, sem nem akar. Neveltetése és gyermek, ugy férfikora javának benyomásai abból a körből való, mikor Mátyás udvarában a renaissanc még nem ütött tanyát; erkölcsi, szokásai, de mindenekfelett világfelfogása egyszerűek, de egészségesek. A nagy hollós királyban tanulta tisztelni, sőt imádvá szeretni az igazi uralkodót; ne csodáljuk, hogy nem tudja nézni Ulászló gyáva uralmát, hanem vissza vonulva sásfészkebe, emlékezett ama régi időkre, a melyek oly szépek és dicsők voltak. Ámbár, különösen, a nápolyi asszony Budára jövele óta, volt sok, a mi sérté, még sem duzzogott, hisz ott volt Mátyás, ki véle mindent feledtetett. A léhább erkölcsök és elpuhultság, mely Beatrix megérkezése óta az udvarban honolt, az ő egyéniségét nem érinté s maradt imádot király mellett. De mikor Mátyás meghalt, úgy tett, mint a vén Toldi, elment sirt ásní magának Biharba; s most, mikor a haza veszélyben forog, ismét úgy, mint az Arany vén hőse, előjön s felkötí fegyverét.

Más fajta ember Artándi Pál; jelleme és fölfogása egészen kora bélyegét viseli magán, noha csak most lép ki az életbe, mert eddig apja kerekési várában tartózkodva önművelésé-

Szenes Fülöp szénrajza.

TANULMÁNY.

MUNKA ELŐTT.

Szenes Fülöp szénrajza.

40 krt fizetek, mert csak egy tárgybóltanítasz. Megegyedtünk; bár fáj ószívvel mentem bele az alkuba. Fájt, hogy az előre nem látott kiadások födőzetlenek maradnak. De, gondolám, jobb negyven krajczár, mint semmi s végre is kezdetnek elég szép összeg.

Azonnal megírtam a bátyámnak: tudósítsa az összes rokonságot és mindenkit, a ki érdeklődik sorsom iránt, hogy 40 kr. erejéig tanítok. Leírtam Pillér Jancsit külsőleg és bensőleg. Még azt is odaszoritottam a levelezőlap sarkába, hogy Jancsi apjának állítólag 4 ökre is van. Bátyám gratulált a conditiohoz pár nap múlva, csak arra figyelmeztetett, hogy el ne hanyagoljam magamat a Pillér Jancsi miatt, és hogy sok cukrot ne vegyek, mert az esetleg nagyon megárhathatna a fogamnak.

Mind a két tanácsot szívesen vettem, bár némileg fölösleges volt, mert annál jobban tanultam declinálni meg coniugálni; cukrot meg egyáltalában nem vettem azon a pénzen; nem azért, mintha helytelen lett volna költségvetésem, hanem mert . . .

Mindjárt vége lesz a történetnek. Az nap délután kezdtük meg a tanulást és folytatott szorgalmasan körülbelül 2 hónapig.

Minden istenadta nap, a vasár- és ünnepnapokat sem véve ki, tanultunk helyesen olvasni, declinálni és coniugálni. És tiszta lelkiismerettel mondhatom, Jancsi haladt nemcsak ismeretekben, hanem szorgalomban is tökéletesedett. Ebéd közben sem röstelt már a latin olvasmányokról és nyelvtani szabályokról beszélgetni s nem egyszer latin idézetekkel ijesztett ránk. Ugy elrecczítá az ante apudot, hogy a legkonokabb rabló is kerekelt oldott volna ezekre a varázsszókra.

Mondom, hogy haladt, bár hivatalosan nem volt alkalma fitogtatni tudományát, akármenyire szerettem volna is. A jó felelet dicsősé-

gének két harmadrésze okvetlenül rám háramlott volna, mint Jancsi mesterére.

Csak egyetlen egyszer felelt szegény tanítványom, úgy a mint azt a tanárur előre megjósolta. Felelt pedig Jancsi az ő névnapját követő latin órán.

Tudvalevőleg egyszer van csak minden évben névnapja az embernek, még ha tanuló is az illető. Ezen a nagy ünnepen pedig általános szokás szerint nem dolgozik az ember; főképen a diák szereti megülni ezt a rá és kétségkívül egész környezetére nézve fontos évfordulót. Ilyenkor ország- és világszerte eszik és iszik a diák a hazuról küldött u. n. hazaiból.

Jancsi is erőnek erejével pusztá evésnek és ivásnak akarta szentelni azt a napot. Kérve-kértem, tanuljon, hát ha felel (mert a diák csak azért tanul, hogy felelni tudjon); parancsolni is igyekeztem, de hiába, nem használt. Végre én engedtem az ő argumentumainak, melyek kézzel foghatóbbak voltak az enyimeknél: t. i. a jó hurkának és szalonnának, én is ettem vele együtt, bár részemről a legnagyobb lelkifurdalások kísérétében. Mindazonáltal izlett minden, a mit élénk tett az asztalra. S máig se bánom volna meg, hogy ettem, ha folytatása nem lett volna.

Másnap ugyanis felelt a szerencsétlen a latinból. Egy árva szó nem sok, de annyit sem tudott. Hiába mentegetőzött, hogy rosszul van, mert sok szalonnát evett, mert névnapja volt, mert . . . — megbukott husvétkor is. Husvétü vakáció után pedig hiába vártam, az én Jancsi barátom életpályát cserélt s mint halálom otthon a szántóföldön pontosan teljesíti kötelességét.

Csak velem szemben nem rötta le tartozását — még most is adósom azzal a 80 krajczárral.

A leveli béka, mint időjós.

A leveli békát sok vidék népe nálunk ép úgy, mint egyebütt, csalhatatlan időjós-nak tartja, és ki ne látott volna egyes házakban üvegben tartott leveli békát, a mint létrán föl és lemászik. Hogy mi alapja van a leveli békába vetett hiedelemnek az időjárás változására vonatkozólag, vagyis mennyiben függ össze a békának a létrán föl és lemászása az időjárás változásával, azt hiába kérdeznők úgy a tulajdonostól, mint akárki más-tól. A babonás hit azt tartja, hogy van összefüggés, egyik a másikkal elhíveti, teljesen bizik

benne és nincs eset, hogy az illetőt az ellenkezőről lehetne meggyőzni. A meteorológusok régóta bolondságnak tartották a leveli béka időjós szerepét, de nem lévén meggyőző adatok birtokában, nehéz volt a küzdelem a balhiedelem ellen.

Legutóbb Lendenfeld czernovitz tanár tüzte ki föladatává, hogy ezt a kérdést kísérletekkel tisztázza és megfigyeli, hogy minő összefüggés állapítható meg a leveli békának magatartása és az időjárás változása között. Üvegházban tíz leveli békát helyezett el és egész sorát a

tizhágesős létráknak adott rendelkezésükre. Hosszu időn át naponkint ötször (meghatározott időközökben figyelte meg a «békabaromtert» és mindannyiszor pontosan följegyezte, hogy hány béka volt az első, a második, stb. hágesön. Összevetette az adatokkal mindenkor a légnyomást, a légnedvességi, az esőzési és egyéb meteorológiai viszonyokat, melyeket ugyanakkor a czernovitz meteorológiai intézetben jegyeztek föl. Az eredmény az volt, hogy nem volt képes semminemű összefüggést megállapítani az időjárás és a békáknak a létrákon való mászkálása között.

Az említett buvárnak azonban az a kétsége támadt, hogy a békák elhelyezése az üvegházban talán nem egészen kifogástalan, azért kísérleteit megismételte és pedig kifogástalan körülmények között. Dróthálóval körülvett 1 m. széles és 2 m. magas tartóba 20 tizhágesős létrát tett egyenlő távolságban egymástól és abban tartott 15—25 leveli békát. A tartót a békákkal együtt kertben, füves térségen helyezte el és gondoskodott arról, hogy elegendő rovar csalogattassék a tartóhoz, hogy a békáknak legyen miből táplálkozniok. Másfél hónapig, jul. 15-től augusztus 31-ig, reggel 6 óratól este 10 óráig két óránként végezte megfigyeléseit, naponkint tehát 9-szer.

A létrákon észlelt jelensegek, összehasonlítva a pontos meteorológiai följegyzésekkel, most már semminemű kétséget sem engedtek arra nézve, hogy a békáknak a létrán való mászkálása és az időjárás változása közt semmiféle összefüggés nincs. A minthogy a békáknak magas elhelyezkedése a létrákon szép idővel és magas légnyomással nem volt rendszeresen kapcsolatos, úgy lefelé mászásukkal nem járt rendszerint a levegőnek nagy páratartalma és eső. Persze egyes esetekben megtörtént ugyan, hogy egybevágott mind a két jelenség, de az inkább csak véletlen volt, semmint bármiféle összefüggés kifolyása.

Erdekes azonban, hogy a békáknak a létrákon föl és lemászása összefüggést látszik mutatni az idővel, mert este mindig inkább a létrára másztak, reggel pedig onnan lefelé, úgy, hogy a leveli békák inkább időjelzőként, mintegy óraként szerepelhetnek és nem barometerként. Reggel 4 óratól délután 5-ig többnyire alacsonyan ültek a létrákon, a békabarometer tehát alacsony állású; este 6 óratól reggelig pedig magasán. Többnyire este 8 órakor foglalt el az egész békasereg legmagasabb helyzetet a létrákon. Ezt a jelenséget Lendenfeld úgy magyarázza, hogy este szállnak föl azok a rovarok, melyekkel táplálkoznak, de nem lehetetlen az sem, hogy azért

másznak föl este a létrára, mert künn a szabadban hozzászoktak ahhoz, hogy ágról-ágra, levélről-levéltre mászva, alkalmas éjjeli nyugvóhelyet keressenek maguknak.

P á l y á z a t.

A «Tanulók Lapja» szerkesztősége ezennel pályázatot ír a következő tételekre:

1. Elbeszélés az iskolai életből. Jutalma 10 korona.
2. Szabadon választott tárgy s faju költemény. Jutalma 6 korona.
3. Egy nagyobb költői mű fejtegetése. Jutalma 10 korona.
4. Eötvös József báró írói pályájának méltatása. Jutalma 10 korona.

A dolgozatokat a papírnak csupán egyik oldalára szabad írni s jelíges levéllel vagy névalírással ellátva f. é. szeptember 20-ig kell beküldeni.

A jutalmat egyedül arra érdemes munkák szerzőinek adjuk ki s fentartjuk a jogot, hogy a meg nem jutalmazott, de közlésre méltó műveket szintén közölhessük.

A beküldött kéziratokat vissza nem adjuk, azonban a reájuk vonatkozó kritikát az eredmény kihirdetése után számíthatandó két héten belül a szerzőknek szívesen megmutatjuk.

VEGYESEK.

Többeknek. Lapunk felelős szerkesztője, *dr. Rapp Kornél*, a napokban hazatért üdüléséből s így a jövő szám már az ő avatott szerkesztésében fog megjelenni.

A fény színének befolyása a növények növéseére. Tudományos kísérletek ujabban kiderítették, hogy a különböző színű világosság különbözőleg hat a növények fejlődésére. A fehérszínű világosság, vagy más szóval a tiszta napfény legkedvezőbbnek bizonyult a növények állandó, tökéletes kifejlésztésére. Egy természet-tudós ujabban a többi színnel is tett kísérleteket, melyek fölötte érdekes eredményeket produkáltak. Több, egyenlő vastagságu s egyenlő, $1\frac{1}{2}$ hüvelyknyi magasságu növényhajtást párjával virágcserepekbe ültetvén, az egyik cserepet zöld, a másikat vörös, a 3-dikat kék, a negyediket fehérszínű üvegburával fedte be, természetesen nem hermetizte, hanem az üvegfedők alatt tágas nyílásokat hagyva. Az egész készletet most melegházban helyezte el, nagy

golyót felhuzza, elszakadna, kiürítik a fölborítható ballasztzsekre nyeket és a gömb magától felszökik a víz felületére.

Ezer magyar feladat. Lapunk szerkesztőjének, Dr. Rupp Kornél munkája díszes kiállításban elhagyta a sajtót. Ajánljuk lapunk összes előfizetőinek és híveinek figyelmébe. A ki 8 előfizetőt gyűjt a 340 lapos szép kiállítású, érdekes és hasznos könyvre, egy ingyepéldányban részesül, aki 4 előfizetőt gyűjt, feleáron, aki 2 előfizetőt gyűjt 1 frt 50 krért kapja a könyvet, melynek bolti ára 2 frt. A megrendelések szerkesztőségünkbe is intézhetők, a megrendelési pénzek azonban Hangoz Antal könyvkereskedő címére — Budapest, IV., Calvintér 5. sz. küldendők. Gyűjtőivekkel szívesen szolgál szerkesztőségünk azoknak, a kik a könyvre megrendelést óhajtanak gyűjteni s így tiszteletpéldányhoz jutni.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csizsár József. —

1. Számtani kérdés.

Kerestetik két szám, melyeknek hányadosa e hányados négyzetével nagyobb 6-nál; a két szám különbsége 4. Melyek a kerendő számok?

2. Történelmi kérdés.

Mi a neve azon honvédelezredesnek, a ki született 1839 június 29. Pardubiczban? Részt vett 1859 az olasz, 1864 a dán s 1866 a porosz háboruban, 1869 a honvédséghez helyeztetett át; 1882 a katonai érdemkeresztet kapta.

3. Természetrizai kérdés.

Mi a neve a pontyfélékhez tartozó azon halnak, a mely a keszeghez nagyon hasonlít, de míg ennek torokfoga egysoros, a kérdéses halé kétsoros? Háta barnás, kékesbe játszó, az oldalak aczélosak, a has felé ezüstösek, az uszósárnyak tövükön vörösek, hossza 25—30 cm.

4. Képrejtvény.

IRODALOM.

Az 1848—49-iki magyar szabadságharcz története című nagyszabású illusztrált munkából most jelent meg a 87-ik füzet, melyben Gracza György a sibói, boros-jenői, hátszegi, dévai stb. fegyverletételeket mondja el. A füzetben, hogy minél több szöveg férjen el, csak egy kép van: „Vécsey siremléke”. A legközelebbi füzetben immár a kivégzésekre kerül a sor. E fejezethez a Lampel R. (Wodiáner F. és Fiai) kiadó cég rendkívül érdekes s eddig még sehol meg nem jelent egykoru illusztrációkat szerzett meg.

Szerkesztői telefon.

Isztriáig. K. A. Eltettük, elolvassuk, talán jó lesz. — S. G. «Az árva végzete» megérkezett. Elolvastuk. Remek! Soha többet nem neveltünk az életben. Biztos reménye lehet a diadalra. — Ifj. Cs. K. Az alkalmi vers már idejét multa; a másikat hozzuk. Önnek, mint lát-szik, jó érzéke és tehetsége van, csupán arra vigyázzon, hogy minden munkájához előre állapítsa meg azt a fő-gondolatot, melyet ki akar fejteni s aztán ehhez alkalmazzon minden szót. Szívesen buzdítjuk és reméljük, hogy mentül előbb etiam maiora canet. — S. Z. Igy nem közölhetők. Minden rajtot külön papírosra kell elkészíteni A kérdezett évfolyamok nem kaphatók. — G. S. Az „Esperanto”-nyelvet közelebről nem ismerjük. Azt hisszük, kereskedők, üzletemberek, ha valamikor elterjedne, hasznát vehetik. De irodalmi, költészeti szempontból az ilyen különlege-ségeknek értéke egyáltalában nincsen. — T. M. Jón. — Miamis. A fogadást megnyerte. A kutya a nyelvén izzad. — „Fesz-pöf”-nek annak idejében az „Athenaeum” emberei Döbrenteit esű-folták, ki derék tudós volt, de stílusában régiességet affektált. — Harmadik kérdésre egyelőre nem felelhetünk, de rajta leszünk, hogy a szerkesztő ur egy esz-madia-szaktanárságot is szerződtessen lapjához, ki az ilyen problémákat megoldja és jutalmul az olvasók eszímáját évnegyedenként megfolytossa. — Somogyi B. Az írószághoz nem kell egyéb, mint nagy fej, egy üveg tinta, toll és sok tiszta papíros; a tanársághoz sem egyéb, mint deák, a ki tanuljon. — Évszakok dicsérete. Oly szépen kér, hogy nem állhattunk ellen. Kiadjuk legalább két strófáját:

Szeretünk, kedves ősz,
Nagyon szeretünk!
Őszszel szülvát, szölvót
Váltig ehetünk.

De rád sem haragszunk,
Kedves, drága tél!
Hurkával, kolbászszal
Ember télen él.

— Salamon Béla Budapest. Hiszen ez nagyon szép fordítás! Önnek valóságos tehetsége van. Folytassa, mentül többször, szívesen látjuk.

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-uteza 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26308. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVÁ.

Előfizetési árak:
Egész évre ... .. 4 frt.
Fél évre ... .. 2 frt.
Negyed évre ... .. 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és
könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-uteza 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körcut 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

Az északi sark vértanui.

A fölfedezők töviskoszoruja sok ember homlokán szagatott véres sebeket és légióra rug a tudományos becsület mezején elsetteknek száma. Egy földrajzi problémának megoldása hajóhadakba és számtalan millióba, szegény hősöknek vérebe és végső sóhajaiba került Ugy tűnik föl előttünk az északi sark mint a halálnak Pauthen-ja; körülötte sok bátor férfiú alusza az örök álmot, kiket megölt a fagy és az éjszaka, az éhség, a medvék és a kétségbeesés. Ismeretlen sirjukon nem ékeskedik virág; sokat közülük elfeledtek és csak egyeseknek neve ragyog északi fény gyanánt a sarkutazók történetén keresztül, mint lángoló memento mori.

A sarnak első halottja a portugál *Corte Reale* volt, a ki 1500-ban megindult, hogy testvérét a Jeges tengeren fölkeresse és sohasem tért vissza; tragédiája Grönland jegén játszódott le. Felsőzaddal későbbben lapp földön fagyott meg 65 társával együtt az angol *Hugh Willoughby*, komor előpéldáját szolgáltatván Franklin végének. 1580-ban *Jackmann* expedíciója tönkre ment a Kara-tengeren Európa hirhedt jégpinczejében. A holland *Barengt*, a Spitzbergák felfedezőjét, honnan André vakmerő légi útjára indult, 1597-ben Novaja-Zemlja félszigetén érte utól végzete. Végéről vállalata egyik tagjának, Gerrit de Veernek naplója értesít bennünket, melyet a hágai Bareen-muzeumban őriznek.

«A nap — beszéli Veer — elrejtőzködött, oly borzalom fogta el ama sanyarúság láttán, melyet e szerencsétlen embereknek szenvedniök kellett és az ég fekete lepellel fődte magát bánatában. És egy sarki éjszakának ezerszeres iszonyai között Bareng Vilmos,

hogy embereit fölvidítsa — furulyázott». Nehéz eldönteni, mit lehet ez esetenél jobban csodálni: a hollandus flegmáját-e, vagy a vértanunak klasszikus nyugalmát-e, ki a tudomány szolgálatában egy jégzakadéknak lelte sirját és szeme egy nyitott könyv, a Mendozától irt Khina története fölött tört meg. Elling Carlsen, egy vakmerő norvég halász, *Carlsen Oláf*-nak, az osztrák-magyar sarki expedíció jégmesterének testvére, 1871 szeptember 9-én megtalálta Novaja-Zmblyán, a 76° 9' alatt Bareng téli tanyáját, megfagyott törmelék köze-pette.

A sark talánya ezután az angol *Trobisher* személyében követelt magának áldozatot, ki az eszkimók törzsét fölfedezte, harmadik északi utazása óta (1578) azonban nyoma veszett. Iszonyu volt *Hudson*-nak sorsa, ki nevet adott Észak-Amerika roppant öblének: ezt visszatérés közben föllázadt legénysége kitette a zordon jég-sivatagra, hol éhhalált halt. Az 1741. esztendőben *Behring* szörnyü magányban pusztult el; elkényszeredetten, erővesztve, élve temette el a lassan hulldogáló hó. *Proncsicseff* hasonló sors érte 1736-ban a Lörincz-sziget-nél; a szegény erőfeszítéstől kimerülve, földre rogyott, mint egy kinzott teherhordó állat s nem tudott többé fölkelni Chariton Lapteff 1740. Ázsia északi fokának körülhajózása alkalmával hajótörést szenvedett. Krotoff expedíciója nyomtalanul tönkre ment.

Sir John Franklin-nak és legénységének sorsa bizonyára mindenkinek emlékezetében él. Százhuszonkét ember pusztult el Vilmos király földjének jegén; egy sem látta közülük viszont hazáját. Megölte őket az éhség és hideg! Mennyit szenvedhettek a boldogtalan